

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE EMPERYALİZM KISKACINDA ERMENİ SORUNU

Yayın yönetmeni: Mustafa Demir, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2011, 222 sayfa.

Osmanlı'dan Günümüze Emperyalizm Kıskaçında Ermeni Sorunu adlı kitap, 30 Nisan 2011 tarihinde Atatürkçü Düşünce Derneği'nin Mersin Şubesi tarafından düzenlenen sempozyumun bildiri metinlerini sunuyor okurlarına. Toplam hacmi iki yüz yirmi iki sayfa olan kitabın yayın yönetmeni Mustafa DEMİR, yazarları ise Tansel ÇÖLAŞAN, Türkkaya ATAÖV, Ünsal YAVUZ, Nuri YILDIRIM, Çetin YİĞENOĞLU, Sina AKŞİN, Fevzi DEMİR, Qafar Mehdiyev ÇAKMAKLI, Fethi KARADUMAN, Fikret BABUŞ. Kitabın bölümleri sempozyumun kuruluş yapısına uygun olarak tasarlanmıştır. Dolayısıyla, Sempozyumun açılış konuşması, Birinci ve İkinci oturumlarda sunulan bildiriler ve Soru ve Yanıtlar aynı sıralamayla kitapta münferit bölümler olarak yer almaktadır.

Kitapta yer alan makalelerde Ermeni Sorunun arka planındaki tarihi geçmiş irdelenmiştir. Yazarların vurguladığı üzere, 19. yüzyılın başlarında ivme kazanan milliyetçilik hareketleri, çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu için tehlike oluşturmuştur. Çünkü, Batılı Devletler ve Rus İmparatorluğu, Sanayi Devrimini takip edememiş (hatta oldukça gerisinde kalmış) olan Osmanlı İmparatorluğu'nu ham madde ve açık pazar için parçalamak istiyordu. Bu hedefe ulaşmak için seçilen yöntem ise, Osmanlı'nın Anadolu topraklarında yaşayan halkları –ki bunlardan birisi Millet-i sadıka olarak da bilinen Ermeniler, diğeri ise dini birlikteliğin yanında Türk ailelerle çok yakın akrabalık ilişkileri olan Kürtlerdir– mensubu oldukları devlete karşı kışkırtmaktı. Bunu yaparken de Fransız Devrimi'nin ardından tüm dünyayı etkisi altına alan hürriyet ve milliyetçilik gibi akımlarından yararlanmıştı. Kitapta yer alan makalelerin içeriğini genel hatlarıyla bu çerçeveye içersine yerleştirebiliriz.

Kitabın önsözünde, sempozyumun açılış konuşması yer almıştır. Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkanı Tansel Çölaşan bu konuşmasında, bugün Türkiye'nin gündemini işgal eden ve “Ermeni” ve “Kürt” sıfatları kullanılarak formüle edilen sorunları emperyalist hareketlerin bir sonucu olarak değerlendirmiş. Çölaşan, ayrıca Cumhuriyet'in temelini ve kuruluşundan bu yana takıldığı engelleri, Türkiye'nin şu anki konjüktürde yaşadığı sorunları ve buna neden olan koşulları masaya yatırmış ve bu tür sorunlardan kurtuluş yolunun Atatürkçü düşünce sistemini izlemek olduğuna işaret etmiştir.

Birinci bölümün ilk bildirisi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi emekli öğretim üyesi Prof.Dr.Türkkaya ATAÖV'e ait. Ataöv, “24 Nisan 1915'de Gerçekte Neler oldu?” başlıklı bildirisinde Ermeni Sorununun 1980 öncesinden

günümüze kadar neden olduğu olayları incelemekte ve bu olayların Batılı literatürde yeralış biçimini eleştirmektedir. Bu eleştiride Batılı araştırmacıların kaynak seçiminde ve yaptıkları değerlendirmelerde tek taraflı oldukları vurgulanmış, incelemelerin bilimsel eksikliğine dikkat çekilmiştir. Örneğin: Ermeniler Batılı kaynaklarda eli silahsız masumlar olarak tanıtılır, oysa Lozan'da Büyük Ermenistan sınırını çizen Boğos Nubar Paşa'nın yazışmaları bile tam aksi bir resim çizmektedir. Ataöv bildirisinde, Ermeniler'in vatandaşı oldukları Osmanlı İmparatorluğu'na karşı cephe aldıkları yönündeki savını, Ermenistan'ın 1920'deki Başbakanı Katçaznuni'nin şu sözleri ile desteklemiştir:

"Türklerle savaş kaçınılmazdı...Savaştan kaçınmak için gereken her şeyi yapmadık. Türklere karşı barışçıl bir dil kullanmalıydık...Kendi gücümüze güvendik. Temel yanlışımız buydu. Savaştan korkmuyorduk, kazanacağımıza güvenimiz vardı... Çatışmalar başlayınca Türklere oturup konuşmamızı önerdiler. Böyle yapmadık ve onlara karşı çıktık. Ordumuzun karnı tok, sırtı pek ve iyi silahlıydı..."(s.21)

Türkkaya Ataöv, kendisine verilen zaman içerisinde Ermeni çetecilerin gerçekleştirdiği eylemleri ve bölgedeki Türk halkına yaptığı zulmü anlatmış, tehcir kararının 24 Nisan'da alınmasının haklı sebeplerini açıklamış, bu durumun önceden planlanmadığını, tamamen Osmanlı İmparatorluğu'nun bekasını tehlikeye atan bir kısım Ermeni çete üyeleri yüzünden düşünüldüğünü belgelerle savunmuştur.

Kitapta yer alan ikinci bildiri metni Başkent Üniversitesi ATAMER Müdürü Prof.Dr.Ünsal Yavuz'a ait. Yavuz, "Ermeni Sorunun Ortaya Çıkışında Emperyalist Parmağı" başlıklı çalışmasında Sanayi Devrimi'nin etkisine vurgu yapmıştır. Bilim adamı bu etkinin yansımalarını, Osmanlı ekonomisinin bozulması, Genel Borçlar İdaresini (Duyun-i Umumiye) kurulması ve Batılı Devletler'in imparatorluğu yarı sömürgeye dönüştürmesiyle açıklamıştır. Bu durumun sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarını parçalamak için (özellikle de İngilizler tarafından) Ermeni halkının emperyalist oyunlara nasıl alet edildiğine dikkat çekmiştir.

Üçüncü sırada Emekli Büyükelçi Nuri Yıldırım tarafından hazırlanan bildiri metni yer almaktadır. "Yabancıların Ermeni Terörü Karşısındaki Tutumları" başlığını taşıyan bu metin üç bölüme ayrılmıştır: "Ermeni Terörizmi ve Batılı Ülkelerin Tutumu", "Ermeniler'in Ermeni Önderlerine Karşı Terör Eylemleri" ve "1891 Türk diplomatlarına ve Türk Hedeflerine Karşı Ermeni Terör Eylemleri". İlk bölümde, I. Dünya Savaşı öncesinde etkin olan (Ermenilerin referans alındığı) üç tarihi bakış açısı değerlendirilmiştir. Bu bakış açılarından yola çıkılarak formüle edilen düşünce, Emperyalist devletlerle Ermenilerin karşılıklı çıkarlar doğrultusunda birleşmesidir. Makalede, 1965 yılına da dikkat çekiliyor ki bu tarih sözcüğünün 50. yıldır: Bu tarihten sonra diasporanın eylemleri ivme kazanmıştır. Bunun bir sonucu olarak da 1973'te Yanıkyan tarafından başkonsolosumuz Mehmet Baydar ve yardımcısı Bahadır Demir öldürülmüştür. Yine bu bölümde Osmanlı döneminde başlayan Ermeni terörünün safhaları aktarılmaktadır. Nuri Yıldırım'ın, makalesinin ikinci bölümünde sunduğu verilerden Ermeni çetecilerin Ermenilere karşı da terör saldırıları yaptıklarını öğreniyoruz: Bunlar 1890 ve 1933 yılları arasında Ermeni teröristlerin gerçekleştirdikleri eylemleri onaylamayan ve desteklemeyen Ermenilerdir. Nuri Yıldırım çalışmasının son bölümünde

ASALA'nın yurtdışında görev yapan Türk diplomatlarına karşı gerçekleştirdikleri kanlı saldırılarla ilgili bilgileri aktarmaktadır.

Çetin Yiğenoğlu'nun "Bir Emperyalist Kurgu Soykırım Senaryosu" başlıklı çalışması Birinci Bölümde yer alan son bildiri metnidir. Yiğenoğlu, anakronik bir yaklaşımla tarihi olayların yeri değiştirildiğinde ortaya çıkabilecek tabloyu resmetmiştir: Böylece tarihin tekerrür etmekte olduğu gösterilmiştir. Yiğenoğlu resmettiği tabloda geçmişteki önemli olayların tarihlerini bugün ile değiştirmiş ve bu yöntemle emperyalist devletlerin senaryolarındaki amacın değişmediğine vurgu yapmıştır. Şöyle ki, emperyalist devletlerin geçmişte "Doğu Sorunu" olarak sundukları müdahalenin gerekçesi günümüzde "Soykırım" parolasıyla yaşılmaktadır. Yiğenoğlu çalışmasının devamında, bir yandan Ermeni Diasporası'nın tüm dünyaya yaymaya çalıştığı soykırım efsanesini besleyen kaynakları irdelemiş, diğer yandan söz konusu kaynakların Avrupa kültüründe yaşadığını gösteren kanıtlar sunmuştur. Yiğenoğlu, ayrıca Türklerle ve Ermeniler'in akraba olup olmadığı sorusuna da yanıt aramıştır. Sonuç olarak yazar, hem Ermeniler'in hem de Türkler'in iyi olayları anımsayıp, Emperyalist Devletler'in Türkiye'den yararlanmak amacıyla Ermeni Sorunu'na müdahale etmesine izin verilmemesi gerektiğini vurgulayan düşüncesini okurlarıyla paylaşmıştır.

Kitabın İkinci Bölümü Fikret Babuş'un giriş konuşma metniyle başlamaktadır. Babuş'a göre, Osmanlı Devleti'nin iskan siyasetinde olağanüstü bir durum yoktur. Babuş bu görüşünü destekleyen verileri Osmanlı Devleti'nin devlet geleneğindeki iskan uygulamalarıyla desteklemiştir. Ayrıca makalede 19. yüzyılda Ermeni halkının Emperyalist güçler tarafından neden kışkırtıldığı ve bu kışkırtmanın sonucunda Rus ordusuna gönüllü olarak katılan Ermenilerden bahsedilmektedir.

Bu kısa girişin ardından Prof.Dr.Sina Akşin'in "Kısmi Karşıdevrim Döneminde Türkiye Devleti'nin Bağımsızlık Sorunu" adlı bildiri metni sunulmuştur. Akşin'in çalışmasının zaman çerçevesini, Atatürk Devrimi döneminden 24 Ocak 1980 Kararları'na kadar olan süreç oluşturmaktadır. Akşin'e göre Batı, Türkiye'nin yer aldığı jeopolitik konumdan dolayı rahatsız olmaktadır. Bu görüşü, Batı dünyası isteklerine boyun eğilmediği zamanlarda, önce 1975 yılında ASALA'yı, daha sonra da PKK'yı yaratarak emperyalist çıkarları için Türkiye'yi köşeye sıkıştırmak istemiştir, şeklinde formüle edebiliriz. Bilim adamına göre, Ermeni Sorunu emperyalizmin en güçlü silahlarından biridir. Avrupalı Devletler ve ABD çıkarları için Ermeni halkını geçmişte olduğu gibi şimdi de kullanmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin bağımsızlığını engelleyen durumlar da Prof.Dr.Sina Akşin'in eleştirilerinin hedefindedir.

İkinci Bölümün ikinci bildiri metni olan "İttihatçıların Osmanlı Ermenileri'nin Siyasal Temsilcileriyle İlişkileri" Prof.Dr.Fevzi Demir'e ait. Demir de çalışmasında, pek çok bilim adamı, düşünür ve yazarımız gibi Osmanlı Devleti'nin Sanayi Devrimi'ni takip edememesine dikkati çekmiştir. Bunun dışında, bilim adamı Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde faaliyet gösteren Taşnak ve Hınçak Partileri yöneticilerinin bağımsız bir devlet kurmak için yeterli nüfusa sahip olmadıklarını görmezden geldiklerine vurgu yapmıştır. Demir'in sunduğu verilere göre, Osmanlı Devleti emperyalist devletlerin kışkırtmasıyla başlayan Ermeni Sorununu dostça çözmek istemiştir. Yazarının nesnel bir tutum sergilediği bu

makalede, Ermeniler ve Türkler'in karşılıklı ilişkilerine (İngiliz ve Rus devletleri gibi) emperyalist güçler karışmadan önce iki halkın dostça yaşadığına ve olayların 1915 koşullarında tarih tahrifatı yapılmadan anlatılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Qafar Mehdiyev Çakmaklı da "Ermenilerin Doğu Anadolu ve Kafkaslarda Son Yüzyılda Yaptığı Vahşetler" başlığıyla sunduğu çalışmasında Ermeni ve Türkler'in tarihteki dostluklarına (örneklemelerini daha genişbir zaman dilimine yayarak) dikkat çekmiştir. Çakmaklı da dostluk ortamını bozan sebepleri değerlendirmiş ve bu dostluğu bozanların, Ermenileri devlet kurma bahanesiyle ayaklandıran İngilizler, Fransızlar ve Ruslar gibi emperyalist güçler olduğunu tekrar etmiştir. Çakmaklı, kendisiyle aynı görüşü paylaşan diğer yazarlardan farklı olarak din ve milliyetçilik olgularını ön plana çıkartmıştır. Çakmaklı ayrıca Azerbaycan'da yapılan Hocalı Katliamı'na da makalesinde yer vermiştir.

Kitapta yer alan son makale Fethi Karaduman'ın hazırladığı "Tarihsel Süreç İçersinde Emperyalizm ve Ermeni Sorunu"dur. Karaduman, çalışmasında soykırım ve sömürgeciliğin Batı kaynaklı olduğunu savunmuştur. Ona göre, 16. yüzyıldan 20. yüzyıla geldiğimizde Batılı emperyal devletler her yeri kaplamıştı ve geriye dünyayı paylaşmak kalmıştı. Karaduman, küreselleşmeyi emperyalizmin yeni boyutu olarak görmüş ve bu düzenin insanları çatışmaya, ayrıştırmaya yönelttiğine dair değerlendirmelerde bulunmuştur. 18. yüzyılda Küçük Kaynarca Anlaşması ile başlayan Ermeni Sorunu, güncelliğini Batılı devletler sayesinde korumaktadır. Karaduman çalışmasının devamında, 1915 yılına gelindiğinde Ermeni isyanlarının tehciye nasıl uygun ortam hazırladığı konusundaki görüşlerini açıklamış ve Osmanlı yönetiminin tehciye konusunda haklılığı olduğunu savunmuştur. Karaduman son olarak, Türk ulusunun soykırım yapmadığına, alınan tehciye kararının yurdu savunmak amaçlı olduğuna işaret etmiş ve Ermeni Sorununun emperyalizmin yarattığı bir durum olarak gördüğünü belirtmiştir.

Sonuç olarak, "Osmanlı'dan Günümüze Emperyalizmin Kıskaçında Ermeni Sorunu" adlı kitapta, 20. yüzyılda emperyalizmin oyunu olarak sunulan Ermeni Sorunu farklı yönleriyle irdelenmiştir. Böylece kitabın okurunun olaylara başka perspektiflerden bakabilmesi için olanak yaratılmıştır. Türkiye'yi hedef alan soykırım iddialarına karşı belgeler sunularak söz konusu iddiaların dayanaktan yoksun olduğu gösterilmiştir.